

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач випускової кафедри

_____ Ельвіра ЛУЗІК

« ____ » _____ 2022 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ЗДОБУВАЧА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 053 «Психологія»

Освітньо-професійна програма «Практична психологія»

**Тема: «Батьківське ставлення як чинник розвитку креативності
підлітків»**

Виконавець: студентка групи ПП-426 Міклуха Катерина Сергіївна

Керівник: кандидат педагогічних наук, доцент Наталія Іванівна Демченко

Нормоконтролер: _____ Тамара МИХЕЄВА

(підпис)

Київ 2022

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій
Кафедра педагогіки та психології професійної освіти
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність 053 «Психологія»
ОПП «Практична психологія»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Ельвіра ЛУЗІК

«_____» _____ 2022 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання дипломної роботи

Міклухи Катерини Сергіївни

1. Тема дипломної роботи «Батьківське ставлення як чинник розвитку креативності підлітків» затверджена наказом ректора від 10.05.2022 №487/ст.
2. Термін виконання роботи: з 05.01.2022 до 24.05.2022 р.
3. Вихідні дані до роботи: робота складається зі вступу, 2 розділів, які поділені на підрозділи, висновків, списку використаних джерел (31 найменувань) та 2 додатків. Загальний обсяг роботи – 43 друкованих сторінок, причому обсяг основної частини роботи складає 36 сторінок.
4. Зміст пояснювальної записки: Вступ; Розділ 1. Теоретичний аналіз батьківського ставлення як чинник розвитку креативності підлітків; Висновки до першого розділу;
Розділ 2. Емпіричне дослідження розвитку креативності підлітків; Висновки до другого розділу; Висновки; Список використаних джерел та літератури; Додатки.
5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного матеріалу): таблиці.

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1.	Опрацювання та реферування літератури з теми дослідження. Визначення об'єкта і предмета дослідження.	07.02.2022	05.01.2022
2.	Формулювання теми, мети, завдань дослідження. Написання вступу. Складання попереднього плану роботи. Узгодження з керівником	21.02.2022	14.01.2022
3.	Написання першого розділу. Подання керівникові на перевірку	04.04.2022	06.04.2022
4.	Написання другого розділу. Подання керівникові на перевірку	16.05.2022	02.05.2022
5.	Оформлення роботи. Подання керівникові на перевірку	20.05.2022	24.05.2022
6.	Попередній захист дипломної роботи	25-27.05.2022	26.05.2022
7.	Опрацювання зауважень і виправлення недоліків	01.06.2022	30.05.2022
8.	Подання остаточного варіанта роботи на кафедру для перевірки на академічну доброчесність	06.06.2022	
9.	Подання дипломної роботи на рецензування	07.06.2022	07.06.2022
10.	Захист роботи	15-17.06.2022	

7. Дата видачі завдання: «07» лютого 2022 р.

Керівник дипломної роботи _____ Демченко Н. І.

(підпис керівника)

(П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання _____ Міклуха К. С.

(підпис випускника)

(П.І.Б.)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до дипломної роботи «Батьківське ставлення як чинник розвитку креативності підлітків»: 43 сторінки, 2 рисунків, 1 таблиці, 28 літературних джерел, 11 додатка.

Об'єкт дослідження – Креативність дітей підліткового віку.

Предмет дослідження – взаємозв'язок батьківського ставлення та розвитку креативності дітей підліткового віку.

Мета дослідження - теоретично обґрунтувати та експериментально дослідити взаємозв'язок батьківського ставлення на розвиток креативності підлітків.

Дипломна робота відображена у теоретичному аналізі та емпіричному дослідженні розвитку креативності підлітків. Встановлено, що психологічні передумови сприяють розвитку творчості підлітків - створення емоційного комфорту, що загалом сприяє активізуванню творчого процесу.

Практичне значення дослідження полягає у виявленні взаємозв'язку між стимулюванням батьками власної самооцінки дитини та створенням позитивних умов для розвитку її креативності. Крім цього, доведено, що стиль сімейного виховання визначається як спосіб ставлення батьків до дитини, застосовуючи свої методи та методи впливу, виражена певним способом спілкування та взаємодії з дитиною.

ТВОРЧИСТЬ, КРЕАТИВНІСТЬ, БАТЬКІВСЬКЕ СТАВЛЕННЯ, ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ, СТИЛІ ВИХОВАННЯ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ БАТЬКІВСЬКОГО СТАВЛЕННЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ.....	8
1.1. Креативність як предмет психологічного дослідження.....	8
1.2. Теоретичний аналіз батьківського ставлення як чинник розвитку креативності підлітків.....	15
Висновки до першого розділу.....	23
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ.....	25
2.1. Методика та організація емпіричного дослідження.....	25
2.2. Інтерпретація та аналіз результатів.....	30
Висновки до другого розділу.....	34
ВИСНОВКИ.....	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	37
ДОДАТКИ.....	40

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Розвиток творчої особистості, особливо в період найбільшого активного етапу її формування, тобто в підлітковому віці, є дуже важливим питанням, оскільки здатність креативно мислити, уявляти, та діяти являються основними якостями особистості, які є необхідними для успішної життєдіяльності людини в будь-якому віці. Оскільки основною задачею на сучасному етапі освітньої діяльності шкільного навчання та батьківського виховання є створення сприятливих умов для прояву, стимулювання бажання бути оригінальним у своїх судженнях, підходах до навчання, прийнятті рішень підлітків, то виникає необхідність більше приділяти увагу саме розвитку творчого потенціалу дитини на всіх її щаблях. На жаль, як показують дослідження, на сьогодні існує певна шаблонність у виявленні та забезпеченні сприятливих умов для особистісного становлення та творчої самореалізації дитини, яка використовується вчителями та батьками у процесі навчання та виховання, і яка є недосконалою, малопотенційною та малоресурсною.

Проблемам креативності присвячено багато дослідницьких наукових робіт, що знайшло відображення в працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як Я. А. Пономарьова, Д. Б. Богоявленської, Р. М. Грановської, В. Н. Дружиніна, Л. Б. Ермолаєвої-Томіної, В. Н. Козленко, Дж. Гілфорда, Е. Торранса, Р.Дж. Стернберга, К. Тейлора, М. Бодена, Е. де Боно та інші.

Розвиток сучасного підлітка, як особистості, включає максимальну реалізацію своєї діяльності, незалежності, творчих ініціатив, бажання вибирати шляхи та способи досягнення цілей, намірів для здійснення власних потреб та інтересів. Тому, особливо актуальним постає питання, саме батьківського ставлення до дитини у сім'ї, як провідного чинника розвитку всебічно розвиненої, самодостатньої та творчої особистості громадянина України.

Як всім відомо, для дитини сім'я - це джерело, завдяки якому вона навчається любити, ненавидіти, радіти, співчувати, допомагати, відстоювати свої інтереси тощо. І саме батьки відіграють важливу роль у формуванні ставлення дитини до соціальних процесів у суспільстві та за формування у них певних особистісних рис.

Існуюча проблема обумовила вибір теми нашого дослідження «Батьківське ставлення як чинник розвитку креативності підлітків»

Мета дослідження - теоретично обґрунтувати та експериментально дослідити взаємозв'язок батьківського ставлення на розвиток креативності підлітків.

Об'єкт дослідження – Креативність дітей підліткового віку.

Предмет дослідження – взаємозв'язок батьківського ставлення та розвитку креативності дітей підліткового віку.

Завдання дослідження:

1) Здійснити теоретичний аналіз вивчення поняття, структури та змісту креативності дітей підліткового віку.

2) Виокремити чинники розвитку креативності підлітків.

3) Визначити взаємозв'язок батьківського ставлення та розвитку креативності дітей підліткового віку.

4) Емпірично дослідити рівень креативності підлітків. Проаналізувати результати дослідження.

Методи дослідження – загальнонаукові методи: аналіз і синтез, метод систематизації та системний підхід у дослідженні чинників креативного розвитку дітей підліткового віку. Методика «Діагностики рівня емпатії» за В.В. Бойком, методика «Рівень емоційного відгуку» за А. Меграбяном і Н. Епштейном, методика визначення рівня емпатії за І. М. Юсуповим, методи статистично-математичної обробки даних, а саме, розрахунок кореляційного зв'язку за критерієм Колмогорова-Смирнова та критерій t-Стюдента.

Практичне значення отриманих результатів дослідження.

Проведено теоретичний аналіз літератури, емпірично проведено та проаналізовано результати дослідження з батьківського ставлення як чинника розвитку креативності підлітків. Матеріали дослідження можуть використовувати психологи під час проведення наукових досліджень, лекцій, практичних занять, семінарів та конференцій. Також результати дипломної роботи можуть використовувати вчителі, класні керівники під час роботи з учнями.

Структура дипломної роботи визначена метою та завданнями дослідження. Дипломна робота складається зі вступу, 2 розділів, які поділені на підрозділи, висновків, списку використаних джерел (31 найменувань) та 2 додатків. Загальний обсяг роботи – 43 друкованих сторінок, в тому числі 36 сторінок – обсяг основної частини роботи.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ БАТЬКІВСЬКОГО СТАВЛЕННЯ ЯК ЧИННИКА РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ

1.1. Креативність як предмет психологічного дослідження

Креативність - це цілісний процес створення ідей, розробки та впровадження нововведень та трансформацій навколишньої дійсності, яка пов'язана, безпосередньо, як з цікавістю і дослідницькою поведінкою особистості, так і з пошуком нових відчуттів людини.

Незважаючи на довгострокове використання терміну, творчість, як окреме поняття, було виділено лише в 1950-х роках. У 1950 році Гілфорд Сем звертався до Президента Американської психологічної асоціації та запропонував психологам зосередити увагу на вивченні творчості. Створення кількох лабораторій та інститутів, видавництво журналів та монографій не приносило очікуваних результатів. Тільки 0,5% статей з 1975 по 1995 рр мало відношення до вивчення проблеми творчості. Головною проблемою вивчення творчості людини був нечіткий зміст визначення поняття «творчість» та відсутність методів його діагностики. [7].

Наприклад, Дж. Гілфорд вважав, що творчість як природний творчий потенціал людини визначається генетично та характеризується шістьма основними параметрами креативності:

- 1) здатність до виявлення і постановки проблем;
- 2) здатність до генерування великої кількості ідей;
- 3) гнучкість – продукування різноманітних ідей;
- 4) оригінальність – спроможність продукувати віддалені асоціації, незвичні відповіді, відповідати на подразники нестандартно;
- 5) здатність удосконалити об'єкт, додаючи деталі;

б) уміння вирішувати проблеми, тобто здатність до аналізу і синтезу [8].

Для визначення рівня креативності Дж. Гілфорд виділив 16 гіпотетичних інтелектуальних здібностей, що характеризують креативність.

Серед них:

- швидкість думки – кількість ідей, що виникають за одиницю часу;
- гнучкість думки – здатність переключатися з однієї ідеї на іншу;
- оригінальність – здатність виробляти ідеї, що відрізняються від загальноприйнятих поглядів;
- допитливість – чутливість до проблем у навколишньому світі;
- здатність до розробки гіпотези;
- ірреальність – логічна незалежність реакції від стимулу;
- фантастичність – повна відірваність відповіді від реальності за наявності логічного зв'язку між стимулом і реакцією;
- здатність вирішувати проблеми, тобто здатність до аналізу і синтезу;
- здатність удосконалити об'єкт, додаючи деталі [8].

Іншими поглядами на творчу діяльність особистості, є погляди дослідника Е. Торренса, який визначив креативність як процес – виникнення чутливості до проблем, дефіцит знань, їх невідповідності, пошуку вирішення проблем, висунення гіпотез; перевірки, зміни та повторювані гіпотези; формулювання результату.

Крім цього, Е. Торренс описав параметри творчості: легкість (швидкість тестових завдань), гнучкість (кількість перемикання з одного класу об'єктів до іншого під час відповідей), оригінальність (оригінальність завдань) та точність (точність завдань). Все це стало підґрунтям для вислову: "Творчість - це означає, копати глибше, дивитися краще, виправляти помилки, поговорити з кішкою, пірнати в глибину, проходити крізь стіни, запалювати сонячне світло, будувати замок на піску, вітати майбутнє"[15].

Дуже цікава, на нашу думку, є теорія креативності, яка була розроблена Р. Стенбергом. Він вважав, що розвиток творчої активності будь-якої людини можуть забезпечуватися наступним: синтетичними, аналітичними, практико-контекстуальними здібностями; знаннями, за допомогою яких людина може креативно використовувати теорію на практиці; певними особливостями мислення, наприклад, самостійністю та незалежністю; особистісними якостями; внутрішньою мотивацією та оточуючим середовищем. Виходячи з його міркувань, всі вищеперераховані складові є необхідними та взаємопов'язаними внутрішніми умовами, що забезпечують творчу активність особистості та надають креативності більш конкретної предметної форми.

Отже, на основі теоретичного аналізу існуючих наукових досліджень проблеми креативності, можна визначити взаємозв'язок між творчими здібностями, творчою активністю та креативністю. На підставі вивчених матеріалів, визначаємо творчу особистість, як креативну особистість, яка внаслідок впливу зовнішніх чинників набуває необхідних для актуалізації творчого потенціалу додаткових мотивів, особистісних настановлень, здібностей, що сприяють досягненню творчих результатів в одному чи кількох видах творчої діяльності.

Як всім відомо, джерела творчих сил людини беруть свій початок з дитинства, саме там вони народжуються і розвиваються у взаємодії з навколишнім світом під впливом навчання та виховання [8, с. 110]. Саме врахування вікових особливостей відіграє важливу роль у процесі формування та розвитку креативних здібностей особистості, що обумовлює певну відповідність провідного типу діяльності певному періоду життя. Згідно з концепцією Л. Виготського, А. Леонтьєва та Д. Ельконіна, саме в провідному типі діяльності складаються характерні психологічні новоутворення, спадкоємність яких визначає єдність психічного розвитку особистості [19].

До характеристик креативності відносимо будь-яку життєву ситуацію, в якій присутня новизна та неординарність, а також комплекс особливостей інтелекту та якостей особистості. Необхідними умовами для виявлення креативності є наявність творчих цінностей, творчої особистості, творчого процесу, творчих умінь та творчого мислення, пізнавальних інтересів, відхилення від шаблону в поведінці, швидкість реагування, гнучкість мислення, передбачення розв'язання ситуації, високий ступінь активності в розумовій діяльності [6].

Теорія розвивального навчання сформувалася в роботах Л.Виготського, В.Давидова, А.Дістервега, Л.Занкова, І.Песталоцці, К.Ушинського та інших, які обґрунтовують шкільне навчання як рушійну силу психічного розвитку учнів, окреслюють становлення в нього нових якостей мислення, уваги та інших здібностей. Ефективність особистісного розвитку учня базується на потенційних можливостях школярів на певному віковому етапі. Спрямовання навчання на розвиток тієї галузі дій і завдань, які сьогодні учень ще не може виконати самостійно, але може з ними впоратися за допомогою підтримки й пояснення вчителя на завтра, закладає основу його особистісних здібностей, які він надалі зможе вільно використовувати в навчанні, житті й творчості. Тому навчання стимулює розвиток дитини. Як в історії нашої країни, так і в усьому світі вчених цікавить розвиток теорії і практики виховання підростаючого покоління засобами мистецтва. У творчому процесі, який хоч і тлумачиться науковцями по-різному, головним все-таки залишається принцип діяльності із застосуванням певного набору властивостей: здібностей, мотивів, уяви, інтуїції, розумової активності, потреби у самовираженні та розширенні своїх творчих можливостей, завдяки яким формується новий, оригінальний та неповторний продукт творчої діяльності.

На нашу думку, найбільш синтетичним для розвитку творчої особистості, що завжди характеризується високим рівнем креативності, є підлітковий вік, який для нашого дослідження має науковий інтерес. З огляду

на аналіз сучасної психолого-педагогічної літератури, підлітковий вік визначаємо як перехідний період онтогенезу між дитинством і юнацтвом, що зумовлює головний зміст і специфіку цього етапу життя. У традиційній класифікації підлітковим прийнято вважати період розвитку індивіда від 10-12 до 14–15 років [6].

Порівняно з дитинством, підлітковий вік характеризується якісними зрушеннями, що відбуваються в анатомо-фізіологічному, психологічному та соціальному розвитку. Фізіологічні зміни в організмі підлітка є природною передумовою для породження психологічних новоутворень, потенційно типовим орієнтиром досягнень, можливих на цьому етапі життя [9]. Особистість учня в підлітковому віці набуває кардинальних змін, що протікають на фізіологічному, психічному та розумовому рівнях і набувають значення для становлення особистості підлітків (Л.Долинська, П.Кульчицька, Р.Немов, Є.Рогов, О.Скрипченко, М.Яновський, та ін.). Учені підкреслюють, що підлітковий вік є одним із найважливіших етапів у житті людини, на якому існує багато джерел і починань усього подальшого становлення особистості [7; с. 99].

У цей період дитина усвідомлює себе як доросла особа та переосмислює систему цінностей. Поява відчуття дорослості як специфічного новоутворення самосвідомості є структурним центром особистості підлітка, якістю, в якій відображається нова життєва позиція у ставленні до себе, людей і світу в цілому. Саме воно визначає спрямованість і зміст активності підлітка, його нові прагнення, бажання, переживання. В цей час оформлюються стійкі форми поведінки, риси характеру, засоби емоційного реагування; це пора досягнень, стрімкого накопичення знань, умінь, становлення “Я”, отримання нової соціальної позиції [96]. Основні новоутворення особистості підлітків пов’язані зі зміною провідного типу діяльності та стосунків. Рушійною силою в цей період є розв’язання внутрішніх протиріч, що виникають у зв’язку з активною взаємодією підлітка

із соціальним середовищем. Своєрідність соціальної ситуації розвитку підлітка полягає в тому, що він увіходить у нову систему спілкування із дорослими та однолітками, займаючи серед них нове місце та виконуючи нові функції [17, с. 104].

Цей період більше, ніж будь-який інший, залежить від реальностей довкілля, тому що саме на цьому віковому етапі відбувається втрата дитячого світосприймання, з'являється почуття тривожності та психологічного дискомфорту, підліток марить про власні привілеї та статус дорослого. Такому станові сприяють суб'єктивні враження: різкі фізіологічні зміни, мрії та ідеали, кризові зіткнення з самим собою і сім'єю, почуття самотності та прагнення швидше досягти статусу дорослої людини [16]. Д.Фельдштейн окреслює у своїх дослідженнях підлітковий вік як, особливу фазу психічного розвитку, етап переходу від дитинства до дорослості, з притаманними їй особливостями психічного розвитку та сензитивним для цього віку типом провідної діяльності – суспільно корисної” [17,с. 3-9].

Спираючись на праці згаданих раніше авторів, вважаємо за можливе припустити, що завдяки розвитку понятійного, мовно-логічного та абстрактного мислення підліток може оперувати поняттями, міркувати про властивості та якості предметів, висувати гіпотези, планувати дослідницьку діяльність та засвоювати значний обсяг інформації. Це стає можливим за умови активного розвитку пізнавальних, емоційних і вольових процесів, які стимулюють у своїй сукупності психічну діяльність підлітка. Психічні процеси, за допомогою яких формуються образи довкілля, називаються пізнавальними психічними процесами. Розвиток пізнавальних процесів підлітків (відчуттів, сприймання, мислення, пам'яті, почуттів, уваги тощо) визначається становленням складних форм аналітико-синтетичної діяльності, переходом до абстрактного, теоретичного мислення, розвитком гіпотетико-дедуктивних форм міркування, можливістю будувати висновки. Динаміка цього розвитку, несформованість певних процесів та утворень зумовлюють

низку специфічно підліткових труднощів, що відтворюються як у навчальній, так і в інших сферах життєдіяльності підлітка [9].

Розвиток емоційної сфери в підлітковому віці характеризується різкими переходами від надмірної рухливості до спокою, від піднесення до байдужості. Для цього періоду характерними є різка зміна настроїв і переживань, підвищена збудливість, імпульсивність. Спостерігається наявність “підліткового комплексу”, що виявляється в демонструванні перепаду настроїв [9].

Відбувається розвиток як узагальнених почуттів, так і відносно стійких переживань (інтелектуальних, моральних, естетичних тощо). При систематичному й цілеспрямованому мистецькому впливі, відбувається поступовий перехід від ситуативного переживання краси явищ природи, музичних і літературних творів, творів живопису до стійких естетичних почуттів [15].

Однак у підлітковому віці спостерігаємо процес, коли підлітки начебто приховують від присутніх свої креативні якості. Це відбувається через низку причин: соціальні та особистісні обмеження, страх самовідкриття, негативні реакції оточення на особистісні підліткові прояви. Подібна тенденція в підлітковому віці визначається конкретними обставинами: зміною місця підлітка у суспільстві та його позиції в нових стосунках зі світом і цінностями дорослих, що по-новому наповнює зміст його свідомості [5].

У підлітковому віці розвиток креативності стає важливою стадією для наступного розвитку особистості, її самовираження, що сприяє адаптації в дорослому суспільстві. За психологічними дослідженнями, за період підліткового віку (з 10-11 до 14-15 років) індивід проходить великий шлях у своєму психічному розвитку: через внутрішні конфлікти з самим собою та іншими, через зовнішні зриви й внутрішні сходження до “набуття” почуття особистості. [15; с. 76]

1.2. Вплив чинників батьківського ставлення на розвиток креативності підлітків

Виходячи з поставлених завдань дослідження, а саме, завдання визначити взаємозв'язок батьківського ставлення та розвитку креативності дітей підліткового віку, розглянемо особливості сімейного середовища та його вплив на розвиток креативності підлітків.

За словами Л.Д. Столяренко, С.І. Самігіна, "Сім'я - це соціальна та педагогічна група людей, покликана оптимально задовольнити потреби у самозбереженні (або продовженні роду) та самоповазі кожного її члена".

При цьому у психолого-соціологічних дослідженнях сім'я визначається як: тимчасова соціальна група, в якій починається і проходить соціальне життя людини; основний фактор соціалізації; соціальний інститут, який регулює різні аспекти життя, заснованих на принципах та правилах, прийнятих у суспільстві; система, в якій всі члени мають певний статус та роль; певна спільнота, яка характеризується спеціальною системою міжособистісних відносин.

На думку вчених, які досліджують сімейні проблеми (І. Балінський, А. Захаров, І. Сихорський та інші), сім'я може діяти як позитивний чи негативний фактор виховання дитини. Позитивний вплив на особистість дитини полягає в тому, що ніхто, крім їхніх близьких, ставиться до дитини краще, не любить це і не так хвилює. У той же час, жоден інший соціальний інститут не може завдати стільки шкоди у вихованні дітей, скільки може сім'я. Освіта - це складна система. На це впливає спадковість та біологічне (природне) здоров'я дітей та батьків, фінансова та економічна безпека, соціальний статус, спосіб життя, кількість членів сім'ї, підхід до дитини. Все це органічно переплетене і в кожному випадку різні. Основна умова сімейної освіти - любов. Але тут важливо розуміти, що ви повинні не тільки любити дитину, але й керуватися любов'ю всіх їхніх щоденних турбот за неї, це потрібно, щоб дитина відчувала, вони впевнені, що його люблять. Мета

сімейної освіти - створити такі риси особистості, які допоможуть подолати труднощі та перешкоди, що виникають на шляху життя. Розвиток інтелекту та творчих здібностей, базовий досвід роботи, моральне та естетичне формування, емоційна культура та фізичне здоров'я дітей, їх щастя - все це залежить від сім'ї, батьків, і все це є завданням сімейної освіти.

Як ми вже відзначали вище, в створюванні умов для розвитку та прояву креативності дітей підліткового віку, важливу роль відводиться впливу батьківського ставлення до своєї дитини у сімейних відносинах. На думку А.Я. Варга, В.В. Століна та інших, батьківські відносини – це система різноманітних почуттів до дитини, поведінкових стереотипів, які використовуються у спілкуванні з нею, особливостей сприйняття і розуміння характеру й особистості дитини, її вчинків.

Відомо, що порушення відносин між дітьми та батьками призводить до створення різних психологічних проблем та комплексів у дітей. При цьому, відносини дитини з матір'ю та батьком можуть суттєво відрізнятись, а зміст та стиль відносин між батьками також накладає відбиток на ступінь емоційної близькості, налаштування батьків по відношенню до ролі та поведінки самої дитини.

Батьки, як на свідомому так і на підсвідомому рівнях впливають на формування та розвиток самооцінки, креативності, емоційні переживання, інтересів, мотивацію, активність дитини. Тільки у процесі спілкування з дорослими дитина вчиться планувати та реалізувати свої внутрішні задуми, самостійно пізнавати світ, налагоджувати своє спілкування з однолітками. Все це відображається не тільки на почуттях, але й власному іміджу дитини, формує конкретні оцінки та стандарти по відношенню до навколишньої дійсності.

Таким чином, відбувається стимулювання власної самооцінки та створюється позитивні умови для розвитку креативності [27].

Стиль сімейного виховання визначається як спосіб ставлення батьків до дитини, застосовуючи свої методи та методи впливу, виражена певним способом скасування та взаємодії з дитиною [20].

За словами Е. Еріксона, під час дитинства та статевого дозрівання найважливішими є два вектори впливу освіти сімейної сім'ї є найважливішим - до батьківського прийняття / чутливості та батьківського попиту, поєднання, комбінації з чотирьох стилів батьківської освіти, які Д. Баумрін називає авторитетним, авторитарним, вільним і поблажливим, значна роль успіху дитячої освіти має ідею для її досягнення, ставлення до нього та контенту з цим.

Осіпова А.А у своїй роботі "Загальний психокорекція" розрізняє основні функції та сімейні завдання:

1. Освітня функція сім'ї полягає у задоволення індивідуальних потреб батьківства в контакті з дітьми та їх виховання.

2. Економічна та побутова функція сім'ї полягає у задоволенні матеріальних потреб сім'ї та сприяння їх здоров'ю.

3. Емоційна функція сім'ї полягає у задоволенні потреб своїх членів у галузі співчуття, поваги, визнання, емоційної підтримки та психологічного захисту.

4. Функція духовного (культурного) спілкування задовольняється потребами спільного спокою, взаємним духовним збагаченням.

5. Функція первинного соціального контролю забезпечує виконання членів сім'ї соціальних норм.

6. Секс та еротична функція передбачає задоволення сексу та еротичних потреб сім'ї. Сімейні функції змінюються пізніше: деякі втрачені, інші з'являються за новими соціальними умовами, інші змінюють свою позицію в загальній структурі. Сімейні функції можна зламати. У цьому випадку його життя порушується, функція функції складна. Широкий спектр

факторів може сприяти порушенню: особливості його членів та взаємозв'язку між ними визначаються умови життя сім'ї.

Завдання сім'ї:

- створити максимальні умови зростання та розвитку дітей;
- забезпечення соціально-економічного та психологічного захисту дитини;
- передати досвід у створенні та збереженні сім'ї, виховання дітей та стосунків зі старшими;
- навчання дітей корисних навичок, які використовуються та незалежні та допомагають близьким;
- культивуйте відчуття власної гідності, власної цінності.

Сімейна освіта повинна базуватися на певних принципах та мати конкретний зміст, спрямований на розробку всіх аспектів особистості дитини:

- милосердя до зростаючої людини;
- реалізація дітей у сімейному житті як рівних учасників;
- довіра до стосунків з дітьми;
- оптимістичні сімейні стосунки;
- готовність відповідати на запитання

Автор підкреслює 4 стилі батьківських прав, які базуються на ступені контролю та тепла як значних факторів впливу дитини в сім'ї. Тому Г. Край підкреслює авторитетним, авторитарним, ліберальним та нейтральним стилем [26].

Реалізація цих правил залежатиме від типу освіти. Авторитарний - коли всі рішення щодо дітей приймаються лише батьками. Авторитетні, але демократичні - у цьому випадку рішення приймаються батьками з дітьми. Ліберал - коли останнє слово залишається після рішення. Хаотичне - керівництво є непослідовним: іноді авторитарним, іноді демократичним, іноді ліберальним. За словами А.І. Варга, В.В. Столін та інші батьківські відносини - це система різних почуттів до дитини, поведінкові стереотипи,

що використовуються в спілкуванні з нею, особливості сприйняття та розуміння характеру та особистості дитини, його дії. Для того, щоб розвинути позитивні стосунки дітей-дітей, дорослі повинні мати певний рівень знань про проблему виховання та стосунків з дитиною (Е.О Смірнов, М.В. Биков та інших). За словами вчених А.С. Макаренко, А. Петровський, А.І. Захарова, А.Б. Добрович та інші, існують міжособистісні стосунки, які визначають його атмосферу. У зв'язку з батьками він вірить у майбутнє своїй дитині. Такі дослідники, як А.В. Петровський, А.І. Захаров, І.М. Балінський, В. Міасішв, Р.А. Захепський та інші. С. Соловейхік вважає, що відносини між батьками та дитиною характеризуються високою психічною напругою та різноманітністю у їхніх проявах. Найпоширенішими, на його думку, типами стосунків є: обережні, сором'язливі, блудні, розлючені, дратівливі, адаптуються, соціальні, сенсаційні, довговічні, постійні, певні, обнадійливі.

Визначають шість предметів стилю виховання батьків для дітей, які впливають на поведінку дитини:

1. Батьки не звертають уваги на дітей, принижують, ігнорують їх. У таких сім'ях діти часто ростуть лицемірними, хибними, часто мають низький інтелект або розумову відсталість.

2. Батьки постійно захоплюються своїми дітьми, вважають їх моделлю досконалості. Діти часто стають егоїстичними, поверхневими, впевненими.

3. Гармонічні стосунки, побудовані на любові та повазі. Діти відрізняються добротою та глибиною мислення, прагненням до знань.

4. Батьки не постійно задоволені дитиною, критикують та перевернуть. Дитина стає чутливою, емоційно тремтить.

5. Батьки надмірно віддають себе і захищають дитину. Діти стають лінивими, соціально незрілими.

6. Батьки, які мають фінансові труднощі на посаді. Їх діти ростуть із песимістичним підходом до зовнішнього світу. Якщо вони не мають впливу, діти спокійні, скромні [23, с. 105].

Я.Н. Макаренко звертає увагу на такі відносини в сім'ї, як співіснування, протистояння та громаду. У своєму дослідженні Ковалева розрізняє такі типи сімейних стосунків: антагонізм, конкуренція, конкуренція, паритет, співпраця. Е. Волкова розглядає лише типи процвітаючих сімей. А.В. Петровський відрізняє диктант, турботу, паритет та співпрацю. Після вивчення вибраного С.В. Ковалев, А.В. Петровський, Е.М. Типи сімейних відносин Волкова, ми визначили наступне: ДІСТАТЕ - це систематичне придушення іншої ініціативи. Догляд - це стосунки, в яких батьки задовольняють свою роботу з усіма потребами дитини. Невтручання - передбачає співіснування двох світів: "дорослих" та "дітей". Співпраця - включає посередництво міжособистісних відносин із загальними цілями та цілями спільної діяльності. Паритет - це рівень "союзних" відносин, заснованих на взаємних перевагах усіх членів профспілки. А.Б. Добрович розрізняє ролі дитини в сім'ї, визначену для неї батьками: "Сімейний ідол", "Скарб матері", "біль", "болісна дитина", "жахлива дитина", "Попелюшка"

У творах А.Я. Воргія та В.В. Батьківське ставлення вважається системою різних почуттів дитини, поведінкових стереотипів, які практикуються в спілкуванні з ним, особливості сприйняття та розуміння природи та особистості дитини, його справи. Автори розрізняють такі стилі освіти як відкидання, співпраця, симбіоз, авторитарну гіперлокалізацію [4].

У роботах, наприклад, Ейдемільер, В. Лустозкі, фактори батьківської освіти, які є найважливішими з точки зору формування порушень поведінки та відхилень дітей та молоді. Це, перш за все, рівень безпеки, що характеризує кількість сил, уваги та часу, які батьки приділяються освіті дитини; Задоволення від потреб дитини (потурання, ігнорування); Кількість та якість дитячих вимог (заборона, санкції) [5].

Довговічні комбінації цих параметрів створюють кілька характерних стилів дисгармонійного виховання, емоційним відторгненням, підвищеною моральною відповідальністю, жорстоким ставленням до дитини [13].

У підлітковому віці, освітня позиція батьків є особливо важливою - набір параметрів батьків для виховання дітей, що характеризується батьками як освітні теми [27].

Найважливішими особливостями освітньої позиції батьків є адекватність, гнучкість та прогноз. Недостатньо вивчена особливість батьків, як освіта об'єктів - це мотивація відносин до дитини та її суб'єктивну свідомість.

Теоретичний аналіз існуючих підходів до вивчення творчої особистості, яку ми хвилює, показало, що поняття "творчість" найчастіше пов'язана з концепцією творчості і вважається особистою особливістю. Під час аудиту загальних творчих навичок було присвоєно три основні підходи до проблеми творчих навичок. Перше, що такі творчі навички не існують.

Інтелектуальний розсуд виступає як важливий, але недостатній стан творчої діяльності одиниці. Мотивація, цінності, особливості особистості (А. Дж. Танненбун, А. Ола та ін.) Відіграють важливу роль у визначенні творчої поведінки. Основними особливостями творчої особистості включають когнітивну, чутливість до проблем, незалежність у невизначених ситуаціях. У другому підході до досліджень творчих навичок, творчість (творчість) вважається незалежним чинником, незалежно від інтелекту (Дж. Гілфорд, К. Тейлор, Г. Губер тощо). У м'якому, його варіант налаштований, що існує невелика кореляція між рівнем інтелекту та творчості. Третій підхід до дослідження творчих навичок є припущення, що високий рівень розвитку інтелекту пов'язаний з високим рівнем творчих навичок та навпаки, а також творчим процесом, як специфічна форма психічної діяльності (Д. Векслер, Р. Іберг, Р. Айсенк, Л. Термін, р. Стернберг та інші). Таким чином, творчість є широкою особливістю одиниці, яка на цьому етапі розвитку психології визначається не лише завдяки потужності креативності, а й комплекс інших психологічних властивостей особистості: емоційна мобільність, мотивація, емоції, певний інтелектуальний рівень, функції зв'язку, деяке сприйняття і

так далі. У цьому випадку творчість розуміється як широко, від особистого підходу, що зменшує цю здатність як розвиваючу та послідовну креативність.

Розвиток творчості, тому що здатність творчо стає великим значенням, оскільки це основна якість одиниці, її ядра, центральні характеристики. Оскільки заявлена концепція освіти моделі 21-го століття, орієнтоване, повинна бути реалізована, час повернувся до природних навичок дитини, щоб створити, підтримувати його, створюючи сприятливі умови для його прояву, щоб стимулювати бажання дошкільнят по-своєму, визначити оригінальність. На жаль, багато шаблонів, зразків, готові орієнтири, запропоновані дорослою дитиною для відтворення, пригнічують її прагнення до творчості. Дуже часто залишається пропущеним, потенційним, ресурсом. Це означає, що він не оновлюється, він гальмується. Розвиток сучасної дитини, як людина, пов'язана з максимальною реалізацією своєї діяльності, незалежності, творчої ініціативи, бажання вибирати шляхи та способи досягнення цілей, намірів для досягнення власних потреб та інтересів. Дитина зростає і приносить у сім'ї, входить до однієї з відносин з батьками, які можуть вплинути на це позитивно та негативно. Ми проводили американським теоретичним аналізом існуючих підходів до вивчення батьківських відносин, він показав, що, незважаючи на різноманітність концепцій, що описують батьківські відносини, практично всі підходи, можна зазначити, що батьківське ставлення суперечливо. Е.О. Сманнова та М.В. Бікова розрізняють два протилежні моменти у батьківських відносинах: безумовно (включає наступні елементи, такі як усиновлення, любов, емпатія тощо) та умовно (об'єктивна оцінка, контроль, орієнтація для конкретних особливостей освіти). Таким чином, у нас є всі території, щоб закінчити, що відносини між сім'єю може бути різноманітним. Дитячі стосунки - це сім'я сім'ї, позиція, яка займає дорослий, стиль відносин та роль, яка буде вилучена дитиною у сім'ї. За типом батьківських відносин, його особистість створюється. Дослідження Леонтьєва, Лурія, Ельконіна та інші показали, що

психологічний розвиток дитини визначається своїми емоційними контактами та особливостями співпраці з батьками.

У своєму дослідженні А. Варга та В.В. Столін визначив такі критерії батьківських відносин:

1. "Прийняття - відхилення". Прийняття: батьки, як дитина. Вони поважають особистість дитини, вони співчують їй. Роздуми: Батьки сприймають свою дитину поганою, невідповідною, невдалою, здебільшого вони відчують гнів, роздратування, роздратування, образ для дитини. Вони не довіряють дитині, не поважають її.

2. "Співпраця" - Батьки зацікавлені у справах та планах дитини, намагаючись допомогти їй. Дуже цінують її інтелектуальні та творчі здібності, відчують від неї почуття гордості.

3. "Симбіоз" - Батьки постійно турбують дитину, здається невеликим і беззахисним. Батьки не дають дитині незалежність.

4. "Авторитарна суперпертизація" - батьки хочуть безумовної послуху та дисципліни з дитинства. Вони намагаються нав'язати свою волю на все і серйозно покарані за прояв арбітражу дитини. Батьки суворо стежать за соціальною поведінкою дитини та вимагають соціального успіху. 5. "Маленька поразка" - У батьківському ставленні є бажання інфантильної дитини, призначити її особисту та соціальну нездатність. Дитина здається невдалою, невдалою, відкритою для дурного впливу.

Висновки до першого розділу

На підставі концепцій креативності важливо розуміти, що універсальне визначення не існує, але всі пов'язані з талантом та творчими навичками одиниці. У нашому дослідженні ми використовуємо поняття "творчість" стосовно творчої, унікальної особистості, здатної до оригінальності та нестандартних завдань. Але для здійснення творчих здібностей, тяга, яка

посилила роботу, щоб створити нові уявні зображення. Такий імпульс, на наш погляд, є творчість як загальна здатність особистості для творчості та індивідуума, що виражає себе. Креативність у психології називається альтернативним мисленням, що відбувається проти причинних відносин. Безумовно важливим є створення умов для розвитку та прояву креативності дітей будь якого віку, зокрема, підліткового. В цьому важлива роль відводиться впливу батьківського ставлення до своєї дитини, саме у сімейних відносинах. Відмітимо, що психологічний розвиток дитини визначається своїми емоційними контактами та особливостями співпраці з батьками.

Тому, батьки, як на свідомому так і на підсвідомому рівнях впливають на формування та розвиток самооцінки, креативності, емоційні переживання, інтересів, мотивацію, активність дитини. Тільки у процесі спілкування з дорослими дитина вчиться планувати та реалізувати свої внутрішні задуми, самостійно пізнавати світ, налагоджувати своє спілкування з однолітками. Все це відображається не тільки на почуттях, але й власному іміджу дитини, формує конкретні оцінки та стандарти по відношенню до навколишньої дійсності.

Таким чином, відбувається стимулювання власної самооцінки та створюється позитивні умови для розвитку креативності.

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ

2.1. Методика та організація емпіричного дослідження

Ключовим питанням психологічної діагностики, виступає відбір для використання із значної чисельності методик особливо доказових, валідних і придатних в практичному застосуванні методик. Остання вимога може бути задоволено стосовно будь-якої методики за рахунок удосконалення процедури тестування, способів реєстрації та обробки даних на основі застосування сучасних технічних засобів

При виборі методу психологічної діагностики ми керувалися міркуваннями схожості методик між собою, і в той же час їх різної спрямованості.

У дослідженні взяли участь 20 учнів закладу середньої освіти віком 15 років. Метою емпіричного дослідження є вивчення батьківського ставлення як чинник розвитку креативності підлітків

Структура даного психодіагностичного дослідження містить три основні етапи:

- підготовчий
- проведення експериментального дослідження
- аналіз і інтерпретація результатів (підготовка психодіагностичного висновку).

На першому (підготовчому, передекспериментальному) етапі здійснюється збір відомостей про хворого. Конкретні кроки цього етапу:

Таким чином, в ході підготовчого етапу були вирішено дві важливі задачі:

1. Підготовка матеріалу для побудови біполярних шкал.

2. Формування вибірки дослідження.

3. Підготовка діагностичного матеріалу у вигляді методик.

Таким чином, проведена теоретична підготовка щодо використання методологічного інструментарію дозволяє перейти безпосередньо до дослідження.

Для перевірки гіпотези й розв'язання поставлених завдань у роботі використалися наступні емпіричні методи дослідження:

1) Опитувальник креативності Рензуллі

Опитувальник креативності Рензуллі - це список, що складається з десяти елементів, переліку характеристик творчого мислення та поведінки, створеного спеціально для виявлення проявів творчості, які доступні для зовнішнього спостереження. Заповнення анкети потребує 10-20 - хвилини, кожен елемент оцінюється на основі експертного спостереження від поведінки людей, які зацікавлені та включені у різні ситуації (у класі, під час занять, різних зустрічах, тощо). Ця анкета дозволяє виконати, як експертну оцінку творчості різними людьми: вчителями, психологом, батьками, соціальними працівниками, однокласниками тощо, так і самооцінку самих досліджуваних (учні 8-11 класів). Кожне питання оцінюється за шкалою, що містить чотири градації: 4 - постійно, 3 - часто, 2 - іноді 1 - рідко. Загальна оцінка творчості - це кількість балів за десять предметів (мінімальна можлива оцінка - 10, максимум - 40 балів).

2) Методика діагностики батьківського ставлення

Автори методики А. Я. Варга та В.В. Столін (1989). Вибрана методика - це психодіагностичний інструмент, який має на меті визначити батьківське ставлення до психологічної допомоги у питаннях освіти та спілкування з ними. Батьківське ставлення розуміється як система різних почуттів по відношенню до дитини, поведінкових стереотипів, які практикуються у спілкуванні з ним, специфікою сприйняття та розуміння природи та

особистості дитини, його справи. Опис методу. Опитувальник складається з 5 шкал:

1. "Відмова від прийняття". Шкала відображає інтегральне емоційне відношення до дитини. Утримання одного полюса шкали: батьки люблять свою дитину, якою вона є; Батьки поважають індивідуальність своєї дитини; Батьки прагнуть провести багато часу разом з дитиною, схвалює його інтереси та плани. На іншому полюсі шкалі - батько сприймає свою дитину поганим, непристосованим, невдахою; йому здається, що дитина не зможе в житті досягнути будь-яких результатів через погані здібності, невеликий розум, погані схильності. В основному батько відноситься до дитини з гнівом, образою, роздратуванням; Він не довіряє дитині і не поважає її.

2. "Співпраця". Шкала виявляється наступним чином: батько зацікавлений у питаннях та дитячих планах, намагаючись допомогти дитині, співчувати їй. Батько дуже цінує інтелектуальні та творчі здібності, відчуваючи почуття гордості для нього. Заохочує ініціативу та незалежність дитини, намагаючись дорівнювати йому. Батько довіряє дитині, намагаючись стати його точкою зору на суперечливі проблеми.

3. "Симбіоз". Шкала відображає міжособистісну відстань у спілкуванні з дитиною. У високих результатах цього масштабу можна припустити, що батько прагне до симбіотичних відносин з дитиною.

4. "Авторитарна соціалізація". Шкала відображає форму та напрямок контролю за дітьми. З високим результатом такого масштабу авторитаризм явно виглядає чітко у батьків. Батько вимагає дитини безумовної слухняності та дисципліни. Він намагається нав'язати дитині волі. У випадку прояву тиранії, дитина серйозно покарана. Батько суворо відстежує соціальні досягнення дитини, його індивідуальні риси, звички, думки та почуття.

5. "Маленький програш". Шкала відображає особливості сприйняття та розуміння дитини. З високими цінностями в такому масштабі є бажання інформувати дитину про стосунки батьків. Батько бачить дитину молодшою

порівняно з її реальним віком. Інтереси, захоплення, думки та почуття дитини здаються непередбачуваними. Дитина здається невизначеною, невдалою, відкритою для поганого впливу. Батько не довіряє своїй дитині, скаржиться на його невдачу і неминуче. У зв'язку з цим батько намагається захистити дитину від труднощів життя і суворо контролювати її дії.

3) Тест креативності Торренса

Підготовка до тестування. Перш ніж розпочати роботу, дослідник повинен повністю прочитати інструкції та розглянути всі аспекти роботи. Тести не допускають жодних змін та додатків, оскільки це змінює надійність та обґрунтованість тестових показників. Ви повинні уникати використання слів "тест", "іспит", "перевірити" у всіх поясненнях та інструкціях. Якщо є потреба використовувати слова: вправи, малюнки, фотографії тощо. Після тестування неможливо створити тривогу та інтенсивне обстеження, контроль, конкуренцію. Навпаки, він повинен прагнути створити добру і вільну атмосферу тепла, комфорту, впевненості, заохочення дітей та цікавості, стимулюючи пошук альтернативних відповідей. Тести повинні пройти захоплюючу гру. Дуже важливо досягти надійних і об'єктивних результатів. Необхідно надати всім студентам тестові завдання, олівці або пір'я. Всі непотрібні повинні бути видалені. Експериментатор повинен мати інструкції, тестовий зразок, а також годинник або секундомір. Це не слід проводити одночасно у великих студентських групах. Оптимальний розмір групи 15-35 людей, що не більше одного класу. У випадку з молодшими дітьми розмір групи слід зменшити до 5-10 людей, а окремі тести краще для дошкільнят. Під час тестування дитина повинна сидіти за першою таблицею або з експериментатором. Тест на час - 10 хвилин. Під час підготовки, інструкції з читання, розповсюдження аркушів тощо, щоб перевірити, вам потрібно витратити 15-20 хвилин. Під час тестування дошкільнят та молодших студентів експериментатори повинні мати достатньо помічників, які допоможуть розробити підписи на малюнках. Перш ніж переміщувати

аркуш завдань, експериментатор повинен пояснити дітям, які будуть діяти зацікавленість у завданнях та створювати мотивацію їх реалізувати. Для цього ви можете використовувати наступний текст, який дозволяє різні модифікації залежно від конкретних умов: Мені здається, що ви отримаєте велике задоволення від майбутніх робіт. Ця робота допоможе нам дізнатися, наскільки добре ви знаєте, як створити нові проблеми. Вам знадобиться вся ваша увага та можливість подумати. Я сподіваюся Ви дасте свою відповідь "Я думаю, і вам сподобається". Якщо вам потрібно ще раз використовувати вилікуваний тест, ви можете пояснити студентам:

Другий етап (проведення експериментального дослідження) включає пред'явлення досліджуваному сформованого на першому етапі комплексу методик в наперед встановленій послідовності. Виконанню завдань по кожній методиці повинна передувати чітка і лаконічна інструкція. Під час виконання досліджуваним експериментальних завдань психолог спостерігає за поведінкою і веде точний запис досліду, який проводиться. Етап завершується представленням отриманих результатів у вигляді, який задається типом методики.

2.2. Інтерпретація та аналіз результатів

У дослідженні взяли участь 20 учнів закладу середньої школи віком 15 років. Метою емпіричного дослідження є вивчення батьківського ставлення як чинник розвитку креативності підлітків

Третій етап аналіз і інтерпретація результатів (підготовка психодіагностичного висновку).

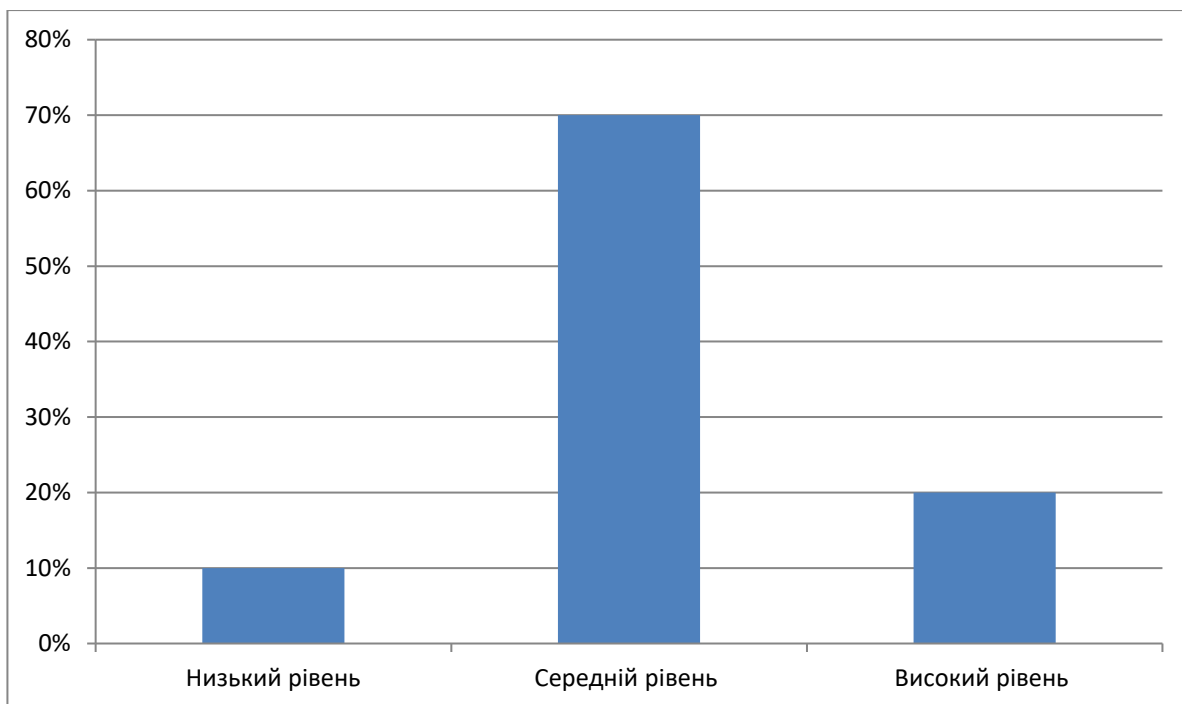

Рис. 2.1. Аналіз результатів емпіричного дослідження за опитувальником креативності Рензуллі

Згідно аналізу результатів емпіричного дослідження було виявлено, що більшості респондентів середній рівень креативності, тобто виявлено такі показники низький рівень – 10%, середній рівень 70%, високий рівень – 20%.

Відповідно до результатів емпіричного аналізу, основні показники розвитку творчості, які є швидкістю Гнучкість, оригінальність мислення, а також розвиток ідей. Специфічність творчості підлітка освітлена, а саме: дослідницька діяльність підлітків, яка характеризується підвищенням незалежності психічної діяльності та критичного мислення; незалежність, в якій підліток вчиться керувати своїм мисленням, встановлювати цілі досліджень, представляти гіпотези про залежності причин та наслідків, вважають його відомим йому з точки зору гіпотез, критичного мислення. що проявляється тим, що підлітки починають оцінювати свої та іноземні дії з точки зору законів та принципів природи та суспільства. Аналізуються фактори творчості: зовнішні фактори, представлені мікро-екологічними факторами: система природи та сімейної освіти, вплив школи та спілкування з однолітками; внутрішня, що включає: вікові та індивідуальні

характеристики підлітка (самостійність, орієнтація на особистість, стиль організації психічної діяльності тощо). Відповідно до результатів емпіричного дослідження, недостатньо рівня розвитку як молодіжної творчості загалом, так і їх індивідуальних показників. Так, майже половина досліджуваних підлітків характеризуються середнім рівнем творчості. Дуже високий і високий рівень творчості, виявленого в чверті підлітків і низьких і дуже низький рівень відбувається в одній третині людей. Вважається, що психологічні умови сприяння розвитку творчості для підлітків: створення екологічного середовища та творчого релаксації, що сприяє активації творчого процесу, для якого кожен має право плутати та подолати його самостійно; інтенсифікація належного сприйняття себе, аналізуючи поступливість, що дозволяє поглибити розуміння власного внутрішнього стану, зокрема, враховуючи власні бізнес-продукти; оновлення в процесі викладання творчої мотивації підлітка; Забезпечення розвитку цінності підлітків в умовах творчої соціальної діяльності.

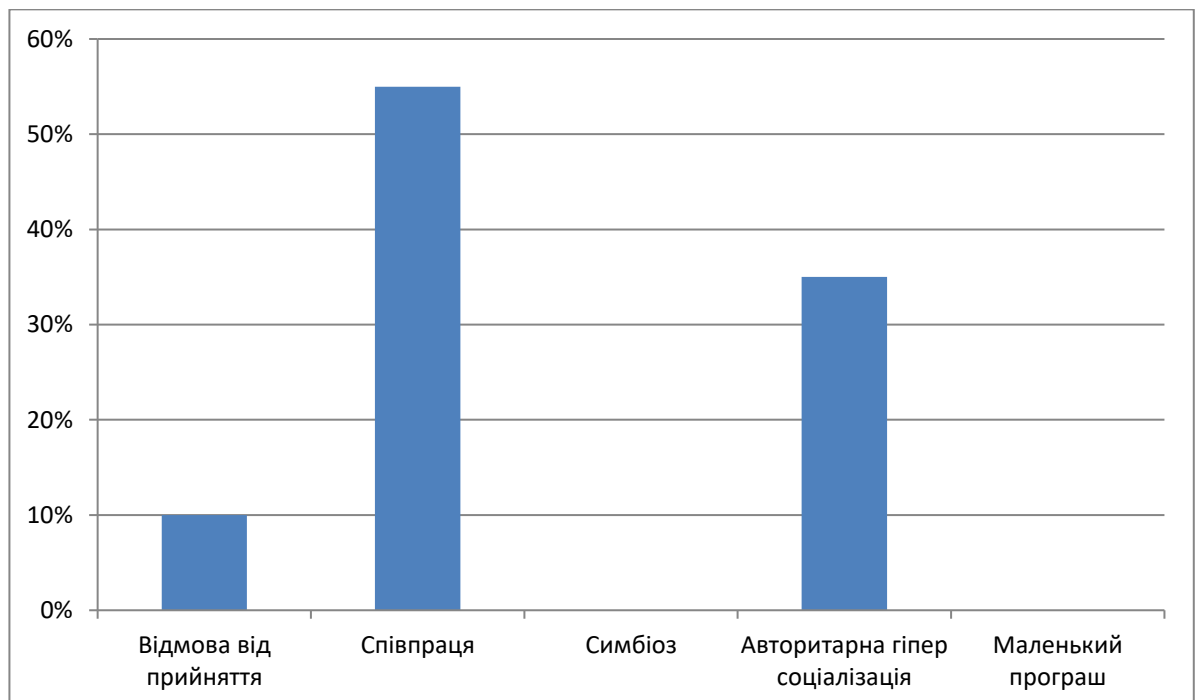

Рис. 2.2. Аналіз результатів емпіричного дослідження за методикою батьківського ставлення

Завдяки результатам емпіричного дослідження за методикою батьківського ставлення було виявлено такі показники, відмова від прийняття – 10%, співпраця – 55%, симбіоз – 0%, авторитарна соціалізація – 35%, маленький програш – 0%.

Таким чином більшість респондентів знаходяться в такому показнику як співпраця, тобто виявлено, що співпраця - соціально бажане зображення батьківського ставлення. Значно ця шкала виявляється наступним чином: батько зацікавлений у питаннях та дитячих планах, намагаючись допомогти дитині, співчувати його. Батько дуже цінує інтелектуальні та творчі здібності, відчуваючи почуття гордості для нього. Заохочує ініціативу та незалежність дитини, намагаючись дорівнювати йому. Батько довіряє дитині, намагаючись стати його точкою зору на суперечливі проблеми.

Таблиця 2.1

Результати емпіричного дослідження за методикою тесту креативності Торренса

Показники креативності	Середні значення	
	Бали 1	Результати
Швидкість	10.5	30%
Оригінальність	9.5	10%
Гнучкість	10.5	50%
Розробленність	9	10%

Завдяки аналізу результатів емпіричного дослідження за методикою тесту креативності Торренса було виявлено, що за показниками швидкість – 30% респондентів, оригінальність – 10%, гнучкість – 50%, розробленність – 10%. Таким чином найбільше результатів за показником гнучкість.

Завдяки аналізу результатів емпіричного дослідження було встановлено, що існує досить чітка зворотна кореляція між цікавістю підлітків і усно їх ідеями ($n = -0,372$) та прямим дещо нижчим взаємозв'язком між оригінальністю та гнучкістю мислення ($n = 0,285$). А також протилежні відносини, які були позначені між свободою та незалежністю у виразі їх думки та гнучкість ($n = -0,167$). Зворотній залежність між показником гнучкості та швидкістю словесного формулювання їх ідей ($n = -0,407$) та прямим меншим взаємозв'язком між показником ризику, тобто компанією та терміном та гнучкістю мислення ($n = 0,283$). Існує зворотна кореляція між фантазією (хорошою уявою, інтересом до застосування, вдосконалення та зміною правил та об'єктів) та швидкістю ($n = -0,235$). Існує також відгук між естетикою (наявність прекрасного почуття, піклування про естетичні особливості речей та явищ) та швидкість ($n = -0,492$) та прямий взаємозв'язок між естетикою та гнучкістю ($n = 0,349$). Виявляється, існує відгук між індивідуальністю (наявність підлітків на власну думку та здатність захищати її, відсутність страху бути різним, мир для творчих розладів та швидкості ($n = -0,431$); індивідуальність та індивідуальність та гнучкість ($n = 0,257$). Крім того, під час дослідження, проведеного за методиками Торренса та Рензуелі, було встановлено, що було виявлено оригінальність та унікальність словесного мислення.

Висновки до другого розділу

За результатами емпіричного аналізу основні показники розвитку творчості, які є швидкість, гнучкість, оригінальність мислення, а також розвиток ідей. Підкреслюється специфіка творчості підлітків, а саме: дослідницька діяльність підлітків, яка характеризується збільшенням незалежності психічної діяльності та критичного мислення; незалежність, де підліток вчиться керувати своїм мисленням. Яка проявляється в тому, що молоді люди починають оцінювати свої та чужі дії з точки зору правил та

принципів природи та суспільства. Аналізуються фактори творчості: зовнішні, внутрішні та система сімейної освіти, вплив школи та спілкування з однолітками; Внутрішні, до складу яких входять: вік та індивідуально-психологічні особистості підлітка (самооцінка, орієнтація особистості, стиль організації психічної діяльності тощо). Встановлено, що психологічні передумови сприяють розвитку творчості підлітків: створення емоційного комфорту, що сприяє активізуванню творчого процесу, для якого кожен має право на помилку самостійно; адекватне сприйняття один одного через аналіз, що дозволяє поглиблювати розуміння власного внутрішнього стану, зокрема, творчої діяльності підлітка; Забезпечення розвитку підлітків для творчої соціально корисної діяльності через батьківське для розвитку творчості.

ВИСНОВКИ

Порівняно з дитинством, підлітковий вік характеризується якісними зрушеннями, що відбуваються в анатомо-фізіологічному, психологічному та соціальному розвитку. Фізіологічні зміни в організмі підлітка є природною передумовою для породження психологічних новоутворень, потенційно типовим орієнтиром досягнень, можливих на цьому етапі життя. Особистість учня в підлітковому віці набуває кардинальних змін, що протікають на фізіологічному, психічному та розумовому рівнях і набувають значення для становлення особистості підлітків.

Креативність у психології називається альтернативним мисленням, що відбувається проти причинних відносин. Дж. Гілфорд зазначив, що творчість як природний творчий потенціал людини визначається генетично. Учений виділив спочатку чотири, а згодом шість основних параметрів креативності:

- 1) оригінальність – спроможність продукувати віддалені асоціації, незвичні відповіді, відповідати на подразники нестандартно;
- 2) семантична гнучкість – здатність виявити основну властивість об'єкта і запропонувати новий спосіб його використання;
- 3) образно-адаптивна гнучкість – спроможність змінити форму стимулу таким чином, щоб побачити в ньому нові ознаки і можливості для використання;
- 4) семантична спонтанна гнучкість – продукування різноманітних ідей у нерегламентованій ситуації.

Батьківське відношення впливає на розвиток креативності сучасного підлітка.

Позиція, яка займає дорослий, стиль відносин та роль, у сім'ї. За типом батьківських відносин, його особистість. Дослідження вчених показали, що психологічний розвиток дитини визначається своїми емоційними контактами та особливостями співпраці з батьками.

Відповідно до результатів емпіричного аналізу, основні показники розвитку творчості, які є швидкість, гнучкість, оригінальність мислення, а також розвиток ідей. Специфічність творчості підлітка, а саме: дослідницька діяльність підлітків, яка характеризується підвищенням незалежності психічної діяльності та критичного мислення; незалежність, в якій підліток вчиться керувати своїм мисленням, встановлювати цілі, підлітки починають оцінювати свої та дії з точки зору законів та принципів природи та суспільства. Аналізуються фактори творчості: зовнішні фактори, представлені мікро-екологічними факторами: система природи та сімейної освіти, вплив школи та спілкування з однолітками; внутрішня, що включає: вікові та індивідуальні характеристики підлітка (самостійність, орієнтація на особистість, стиль організації психічної діяльності тощо). Відповідно до результатів емпіричного дослідження, недостатньо рівня розвитку як молодіжної творчості загалом, так і їх індивідуальних показників. Майже половина досліджуваних підлітків характеризуються середнім рівнем творчості. Дуже високий і високий рівень творчості, виявленого в чверті підлітків. Вважається, що психологічними умовами сприяння розвитку творчості для підлітків є: створення екологічного творчого середовища, що сприяє активації; творчий процес, який кожен має право подолати самостійно; належного сприйняття себе, аналіз, що дозволяє поглибити розуміння власного внутрішнього стану, забезпечення розвитку цінності підлітків в умовах творчої соціальної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богоявленская Д. Б. Вчера и сегодня психологии творчества / Д. Б. Богоявленская // Творчество в искусстве – искусство творчества / Под ред. Л. Дорфмана и др. – М.: Смысл, 2000. – 376 с.
2. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В.О. Моляко, О. Л. Музики. – Житомир: Вид-во Рута, 2006 – 320 с.
3. Клименко В. В. Психология творчества / В. В. Клименко. – К., 2006. – 278 с.
4. Музика О. О. Практикум з психодіагностики / О.О.Музика, В.М. Остринська. – Житомир: ЖДПУ, 2000. – 160с.
5. Пономарев Я. А. Психология творчества / Я. А. Пономарев. – М. : Наука, 1980. – 303 с.
6. Халифаева, О. А. Развитие креативности в подростковом возрасте / О. А. Халифаева // Ученые записки: мат-лы докладов итоговой научной конференции АГУ. 29 апреля 2004. – Астрахань: Издательский дом «Астраханский университет», 2005 – Т.2. – С.79– 83.
7. Guilford, J. P. Creativity / J. P. Guilford // American Psychologist. – 1950. – No5. – P. 444–454
8. Halpern, D. F. Undergraduate education in psychology: A blueprint for the future of the discipline. Washington, DC: American Psychological Association / D. F. Halpern, // Cambridge: Cambridge University Press. — 2012. — P. 304-310
9. Lubart, T. I. Models of the creative process: Past, present and future. /T. I. Lubart // Creativity Research Journal. — 2001. — P. 295–308
10. MacKinnon, D. W. The nature and nurture of the creative talent. / D. W. MacKinnon // American Psychologist. — 1962. — P. 484–495

11. Stein, S. M., & Harper, T. L. Creativity and innovation: Divergence and convergence in pragmatic dialogical planning / S. M. Stein, T. L. Harper // Journal of Planning Education and Research. — 2012. — P. 5–17
12. Sternberg, R. The Nature of Creativity / R. Sternberg // Creativity Research Journal. – 2006. – Vol. 18. – No1. – P. 87–98
13. Torrance, E. P. Growing Up Creatively Gifted: The 22-Year Longitudinal Study / E. P. Torrance // The Creative Child and Adult Quarterly. — 1980. — P. 148-158.
14. Булах І. С. Психологія особистісного зростання підлітка : монографія / І. С. Булах. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2003. – 340 с
15. Дубасенюк О.А. Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012 – 284 с.
16. Заброцький М.М. Вікова психологія: Навч. Посібник./ М. М. Заброцький. – К.: МАУП, 2011. – 92с.
17. Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одарённости. – СПб. : Питер, 2012. – 830 с.
18. Інноваційні технології навчання від А до Я / [упор. В. Волканова]. – К.: Шк.світ, 2011. – 96 с.
19. Мадзігон В. М., Нісімчук А. С. Технологія креативної педагогічної освіти : монографія/ В. М. Мадзігон, А. С.Нісімчук. – Луцьк : ПВД “Твердиня”, 2011. – 512 с.
20. Петришин Л. Й. Теоретико-аналітичний підхід до проблеми креативності як прояву творчого особистісного розвитку / Л. Й. Петришин // Наук-пед журн. Дрогоб. держ. пед. ун-ту “Молодь і ринок”. – 2012. – No5. – С. 94-98.
21. Пов’якель Н. І. Практична психологія креативності : Навчальний посібник (для студентів психологічних спеціальностей) / Н. І. Пов’якель, Т. Розова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – 321 с.

22. Савчин М. В. Вікова психологія : навч.посібник / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – 2-ге вид., стер. – К. : Академвидав, 2009. – 359 с.
23. Савчин М. В. Здатності особистості : монографія / Мирослав Савчин. – К. : Академія, 2016. – 285 с.100.
24. Сафарян С. І. Основні чинники формування творчої особистості та розвитку її творчих здібностей у процесі навчання
25. Соціальні, психологічні та педагогічні підходи до визначення творчої особистості / С. О. Сисоєва // Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм у системі підготовки освітянських кадрів: здобутки, пошуки, перспективи: монографія / керівн. авт. кол. Н. В. Гузій ; Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – 432 с. – С. 28-62
26. Терещенко С.В. Креативність як критерій людиномірності особистісного зростання суб'єктів навчального процесу. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. – Мелітополь: Видавництво Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, 2015. – No. 1. – С. 378–382.
27. Erikson E. Life cycle completed / Erik Erikson. – New York – London : W. W. Norton and Co, 1982. – 384 p.
28. Fromm E. The creative attitude [text] / by E. Fromm. – New York : Harper & Row, 1959. – 171p.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Творчі характеристики

1. Надзвичайно цікавий у різних сферах: постійно задає питання про що -небудь і про все.
2. висуває велику кількість різних ідей або рішень проблем; Часто пропонує незвичайні, не стандартні, оригінальні відповіді.
3. Вільний і незалежний у вираженні вашої думки, іноді гарячий у суперечці; впертий і наполегливий.
4. здатний ризикувати; Розважальний і рішучий.
5. віддає перевагу завданням, пов'язаними з "грою розуму"; Фантазує, має уяву ("Цікаво, що станеться, якщо ..."); маніпулює ідеями (від зміни, ретельно їх розвиває); Любить брати участь у застосуванні, вдосконаленні та зміні правил та об'єктів.
6. Він має тонке почуття гумору і бачить смішні в ситуаціях, які не здаються смішними для інших.
7. Усвідомлення його імпульсивності і приймає це в собі, більше виявляється сприйняттям незвичного самого себе (вільне прояв «типово жіночих» інтересів для хлопчиків; дівчата - це більше незалежні та наполегливі, ніж їхні однолітки); Проявляє емоційну чутливість.
8. Він має почуття красивого; звертає увагу на естетичні характеристики речей та явищ.
9. має власну думку і здатний її захищати; Не боїться бути на відміну від інших; Індивідуаліст, не цікавиться деталями; спокійно ставиться до творчого безладу.
10. критикує конструктивно; Не схильний покладатися на авторитетні думки без їх критичної оцінки.

ДОДАТОК Б

1. Я завжди співчуваю своїй дитині.
2. Я вважаю своїм обов'язком знати все, що думає моя дитина.
3. Я поважаю свою дитину.
4. Мені здається, що поведінка моєї дитини значно відхиляється від норми.

5. Потрібно якомога довше тримати дитину в стороні від реальних життєвих проблем, якщо вони його травмують.

6. Я відчуваю до дитини почуття розташування.

7. Хороші батьки захищають дитину від труднощів життя.

8. Моя дитина часто неприємний мені.

9. Я завжди намагаюся допомогти своїй дитині.

10. Бувають випадки, коли знущальне ставлення до дитини приносить йому велику користь.

11. Я відчуваю досаду стосовно своєї дитини.

12. Моя дитина нічого не доб'ється у житті.

13. Мені здається, що потішаються над моєю дитиною.

14. Моя дитина часто робить такі вчинки, які, крім презирства, нічого не варті.

15. Для свого віку моя дитина трошки незрілий.

16. Моя дитина поводиться погано спеціально, щоб досадити мені.

17. Моя дитина вбирає в себе все погане, як "губка".

18. Мою дитину важко навчити хорошим манерам при всьому старанні.

19. Дитину слід тримати в жорстких рамках, тоді з нього виросте порядна людина.

20. Я люблю, коли друзі моєї дитини приходять до нас у дім.

21. Я приймаю участь у своїй дитині .

22. До моєї дитини "липне" все погане.

Продовження додатку Б

23. Моя дитина не доб'ється успіху в житті.

24. Коли в компанії знайомих говорять про дітей, мені трохи соромно, що моя дитина не такий розумний і здібний, як мені б хотілося.

25. Я шкодую своєї дитини.

26. Коли я порівнюю свою дитину з однолітками, вони здаються мені дорослішим і з поведінці, і з судженням.

27. Я з задоволенням проводжу з дитиною весь свій вільний час.

28. Я часто шкодую про те, що моя дитина росте і дорослішає, і з ніжністю згадую його маленьким.

29. Я часто ловлю себе на ворожому ставленні до дитини.

30. Я мрію про те, щоб моя дитина досяг всього того, що мені не вдалося в житті.

31. Батьки повинні пристосовуватися до дитини, а не тільки вимагати цього від нього.

32. Я намагаюся виконувати всі прохання моєї дитини.
33. При прийнятті сімейних рішень слід враховувати думку дитини.
34. Я дуже цікавлюся життям своєї дитини.
35. У конфлікті з дитиною я часто можу визнати, що він по-своєму правий.
36. Діти рано дізнаються, що батьки можуть помилятися.
37. Я завжди зважаю на дитиною.
38. Я відчуваю до дитини дружні почуття.
39. Основна причина капризів моєї дитини - егоїзм, упертість і лінь.
40. Неможливо нормально відпочити, якщо проводити відпустку з дитиною.
41. Найголовніше, щоб у дитини було спокійне і безтурботне дитинство.
42. Іноді мені здається, що моя дитина не здатна ні на що хороше.

Закінчення додатку Б

43. Я поділяю захоплення своєї дитини.
44. Моя дитина може вивести з себе кого завгодно.
45. Я розумію засмучення своєї дитини.
46. Моя дитина часто дратує мене.
47. Виховання дитини - суцільна нервування.
48. Суворі дисципліна в дитинстві розвиває сильний характер.
49. Я не довіряю своїй дитині.
50. За суворе виховання діти дякують потім.
51. Іноді мені здається, що ненавиджу свою дитину.
52. У моєму дитині більше недоліків, ніж переваг.
53. Я поділяю інтереси своєї дитини.
54. Моя дитина не в змозі що-небудь робити самостійно, а якщо й зробить, то обов'язково не так.
55. Моя дитина виросте непристосованим до життя.
56. Моя дитина подобається мені таким, який він є.
57. Я ретельно стежу за станом здоров'я моєї дитини.
58. Нерідко я захоплююся своєю дитиною.
59. Дитина не повинна мати секретів від батьків.
60. Я невисокої думки про здібності моєї дитини і не приховую цього від нього.
61. Дуже бажано, щоб дитина дружив з тими дітьми, які подобаються його батькам.